

dette er hovedårsagen til, at der kun er optalt 1/3 af materialet. Kartoteket består trods alt af over 50.000 kartotekskort. Jeg har optalt de observationer, som jeg selv har ligget inde med på daværende tidspunkt, nemlig andefugle, rovfugle og spurvefugle.

Det sidst antyder Lasse Braae den hypotetiske mulighed, at arterne, der er registreret som værende i tilbagegang, fortrinsvis er set i størst antal om foråret. Dette kunne være forårsaget af en forskydning af aktiviteten fra foråret til efteråret i løbet af undersøgelsesperioden. Spørgeskemaundersøgelsen viser imidlertid, at der har været en ret jævn fordeling af observationerne mellem første og sidste halvår i de fire år, hvor der er indsamlet oplysninger, nemlig i 1960, 1965, 1970 og 1974 (Tabel 2). Dette tyder ikke på, at der har fundet markante ændringer af aktivitetens fordeling mellem forår og efterår sted.

Desværre vil Lasse Braaes afsluttende forslag, om at lave et sommerindeks for skovbiotoper, formodentlig ikke være praktisk gennemførligt. De fleste arter, der er knyttet til skov, forekommer ganske dominerende eller kun perifert her. Derfor vil et sådant materiale for de enkelte arter enten være i god overensstemmelse med det publicerede indeks, fordi det indeholder næsten alle observationer af arten, eller også vise noget helt andet, fordi indekset kun vil omfatte et ubetydeligt og utilstrækkeligt materiale. Samtidig betyder det ret lille materiale fra begyndelsen af 1960'erne, at en opsplitning ikke ville være forsvarlig.

Spørgsmålet om hvad indekxsværdierne viser, kan også anskues ud fra sammenligninger med oplysninger, der er indhentet på anden måde. Som der er gjort opmærksom på i artiklen om bestandsændringerne hos småfuglene, så viser f.eks. Rødstjert *Phoenicurus phoenicurus*, Sivsanger *Acrocephalus*

schoenobaenus og Tornsanger *Sylvia communis* lignende fald i slutningen af 1960'erne som vist i bl.a. England og Vesttyskland (f.eks. D. Winstanley *et al.*, *Bird Study* 21: 1-14, 1974; P. Berthold, *Vogelwelt* 95: 170-183, 1974). For en række invasionsarter har indekxene klart vist invasionsårene sammenlignet med år, hvor der ikke er konstateret invasioner. Det gælder også for rovfuglenes vedkommende (A. P. Møller, *Flora og Fauna* 85: 3-11, 1979). Desuden viser invasionsarterne tilsyneladende også de enkelte invasioners relative størrelse. F.eks. var invasionen af Gråsisken *Acanthis flammea* i 1972-1973 betydeligt større end i 1965-1966. Endelig viser en art som Grønirisk *Carduelis chloris* tydelige klimatiske betingede svingninger. En lang række indicier tyder således som også nævnt i bestandsartiklerne på, at indekxsværdierne virkelig udsiger noget om bestandssvingningerne.

I den nuværende situation i 1970'erne tillader det store antal indkomne observationer imidlertid en opdeling for nogle arter mellem f.eks. fund fra ynglesæsonen, fra vinteren og fra træktiderne. En sådan opsplitning vil formodentlig kunne give et mere realistisk billede for en konkret population (ynglepopulationen). Det materiale, der er offentliggjort for perioden 1960-1976, er ikke særlig homogent med hensyn til en sådan eller andre opdelinger. Jeg mener imidlertid, at det store antal observationer, der årligt bliver noteret i feltornitologernes notesbøger, ved en central registrering kan anvendes måske endda i endnu større udstrækning end hidtil. Det er selvfølgelig givet, at standardiserede optællinger ville give et langt sikrere resultat, men som også Småfuglegruppen har måttet erfare, så er der faktisk lige så mange ornitologer engageret i rapportgruppearbejdet i Nordjylland, som der er i Småfuglegruppen i hele Danmark!

Anders Pape Møller

Aktuelt

ÆNDRINGER I REDAKTIONEN

Efter ikke mindre end 14 års arbejde i tidsskriftets redaktion, har mag.scient. Jan Dyck set sig nødsaget til at træde tilbage p.g.a. for stort arbejdspress på andre områder. Det er med stor beklagelse, redaktionen siger farvel til Jan, som har været en uvurderlig støtte i de forløbne år. Hans usædvanligt vidt-favnende ornitologiske kundskaber har været af enorm betydning i redaktionen, ikke mindst hans altid saglige og grundige vurderinger af indkomne manuskripter. Vi er dog så optimistiske at håbe, at JD fortsat fra tid til anden vil levere bidrag til tidsskriftet, enten som nedenstående notits eller i form af anmeldelser.

I Jan Dyck's sted er indtrådt cand.scient. Karsten Laursen, Vildtbiologisk Station, Kalø, 8410 Rønne. Vi byder Karsten Laursen velkommen i redaktionen.

Efter sit sabbatar er den ansvarshavende redaktør, Bent Pors Nielsen, tiltrådt igen i foråret 1980. Lic.scient. Sten Asbirk, som afløste BPN i det nævnte år, har dog lovet at blive i redaktionen.

Red.

ROVFUGLE OG PESTICIDER

Det tyske 'Bund für Umweltschutz Deutschlands' holdt den 30. november og 1. december 1979 et

symposium i Saarbrücken i Vesttyskland med ovennævnte tema. Hovedparten af de ca. 100 deltagere var naturligvis tyskere, men også østrigere, schweizere, franskmænd, belgiere, hollændere og en enkelt englænder og dansker deltog.

Vesttyskerne har været længe om at komme igang med miljøgiftanalyser, bl.a. vistnok fordi man nærrede den illusion, at vesttyske rovfugle og ugler ikke nævneværdigt var belastede med miljøgifte. De sidste år har der imidlertid været livlig aktivitet (Baum & Conrad), som har vist miljøgiftbelastninger af samme størrelsesorden som dem man finder i andre europæiske lande, hvilket næppe kan forbavse, når man tager miljøgiftenes evne til at bevæge sig gennem atmosfæren og med trækfuglene i betragtning.

De mange rapporter viste glædeligvis en generel tendens til stigende rovfuglebestande og faldende indhold af pesticider i æggene. Således synes Spurvehøgen at være i god fremgang i såvel Vesttyskland som Holland, England og Danmark.

Vandrefalken er forsvundet fra mange egne af Vesttyskland, men i Baden-Württemberg har bestanden holdt ud og er vokset fra 80 par i 1966 til 140 par i 1979, bl.a. takket være et intensivt beskyttelsesarbejde. Fuglens ynglesucces er nu stærkt forbedret sammenlignet med 1970, der var dårligste år. Et stadigt stigende antal Vandrefalke opdrættes i fangenskab (i 1979: 64) og en del af dem udsættes (i 1979: 23). Bedst resultat med udsætning får man, når ungerne sættes ud til par, hvis ynglen er helt eller delvist mislykket. Derimod har man ikke rigtigt lært teknikken med at sætte unge Vandrefalke alene ud ((og man fik under mødet et levende indtryk af, at de lærde ikke er enige om, hvordan det bedst kan gøres!)).

Den slesvig-holstenske bestand af Havørn ligger fortsat på 4 par. Ved forskellige beskyttelsesforanstaltninger er man de sidste år kommet op på ca. 1 flyvefærdig unge pr. par, og da det svarer til tallene fra perioden før pesticiderne, giver dette anledning til en svag optimisme. Desværre var der ingen deltagere fra DDR, men det oplystes, at der alene i Mecklenburg findes 90 par Havørne. Deres ynglesucces er dog ekstremt ringe.

Atlasarbejde i Schweiz tyder på, at bestanden af Kongeørn har været undervurderet. Det skønnedes at Alpernes samlede bestand ligger på ca 500 par og at tendensen er svagt stigende eller stabil.

Mellemeuropas bestand af Stor Hornugle er ikke stor, men tendensen synes at være stigende. Til en vis grad er arten knyttet til kulturlandskabet, hvor den brune rotte og Gråand er vigtige byttedyr.

En anden art, der i nogle områder synes at drage fordel af menneskenes nærvær, er Lærkefalken, der har en god bestand omkring Berlin. Falkene her synes i væsentlig grad at leve af de bytilknyttede mindre fugle såsom Gråspurv, Mursejler og Undulat (!).

Interessant er det, at man to steder i Vesttyskland

uafhængigt af hinanden har gjort den iagttagelse, at hvor der er kraftig udsætning af fasaner, forsvinder firbenene.

Selvom rovfuglernes situation i Mellemeuropa nok må vurderes lysere end for 10 år siden, vil det være farligt at slå sig til ro med, at alt nu er såre godt, og at man blot skal sætte sig og vente på, at rovfuglebestandene vokser. Flere forhold maner til forsigtighed:

Selve det forhold at en rovfuglebestand stiger, behøver ikke nødvendigvis betyde, at miljøgiftbelastningen er faldende. Der er visse tegn på, at resistens overfor nogle af miljøgifterne muligvis er ved at udvikle sig hos nogle rovfugle. Kan man betegne det som tilfredsstillende, at rovfugle med en høj miljøgiftbelastning kan yngle med et godt resultat, fordi de har udviklet resistens? Næppe, for det vil sandsynligvis føre til krav om fornyet tilladelse til brug af stoffer som DDT. En taler fra 'kemikaliesiden' gjorde sig faktisk til talsmand for, at forbudet mod DDT havde været overilet.

Forholdene varierer fra fugleart til fugleart og fra miljøgift til miljøgift. Industrigiften PCB synes at stige i mange mellemeuropæiske rovfugle, og DDT-omdannelsesproduktet DDE er stigende i tyske Hedehøge. Da Hedehøgen overvintrer i Afrika, retter det interessen mod forbruget af pesticider i landene syd for os. Men stadig vides kun forholdsvis lidt om de påvirkninger, som trækfuglene eventuelt udsættes for under trækket. Det er et område, hvor der afgjort er behov for mere forskning. Sprøjtning med dieldrin mod tse-tse fluer i Vestafrika gav op til 7 ppm i leveren (tør vægt) i nogle lokale arter (isfugl, tornskade, solfugl, drongo) efter 14 dage. Hvilke virkninger disse sprøjtekampagner vil have på fuglebestandene på længere sigt vides ikke.

Endelig kan man nok have en fornemmelse af, at tungmetallernes betydning for rovfuglene, når bortses fra kviksølv, endnu kun er ret dårligt belyst.

JD

PHYLLIS BARCLAY-SMITH

Ikke mange danske ornithologer har personligt kendt Phyllis Barclay-Smith, der døde i London d. 2. januar 1980. Ikke desto mindre er der god grund til at nævne hendes indsats også her i tidsskriftet, idet hun var en nøglefigur i internationalt fuglebeskyttelsesarbejde og dermed også havde betydning for Danmarks fugleliv. Hendes livslange indsats blev først og fremmest gjort som sekretær for den internationale fuglebeskyttelsesorganisation (International Council for Bird Preservation) og tilsidst blev hun næsten synonym med denne organisation. Der er snart sagt ikke den del af fuglebeskyttelsesarbejdet, som hun ikke har været beskæftiget med; særligt bør det måske nævnes, at hun var en af de første der beskæftigede sig med olieforurening af havfugle.

JD